

SZN 2020-2023

‘Laat jongeren niet zwerven’

SZN (Stichting Zwerfjongeren Nederland) is dé landelijke belangenbehartiger van dak- en thuisloze jongeren. Samen met jongeren activeren wij overheden, politiek, organisaties en burgers om de situatie van dak- en thuisloze jongeren blijvend te verbeteren en jongerendakloosheid te voorkomen.

szn///

Waar hebben we het over?

Uit CBS-cijfers van augustus 2019 bleek dat het aantal dak- en thuisloze jongeren (18-30 jaar) in tien jaar tijd is verdrievoudigd¹ van 4.000 jongeren in 2009 naar 12.600² in 2018. Deze jongeren moeten het vaak zonder de steun van ouders stellen. Veel van hen komen uit de jeugdzorg (60%). Ook de overgang van het ene naar het andere systeem, bijvoorbeeld van het praktijkonderwijs naar het speciaal onderwijs en mbo/entree is een kwetsbaar moment waarop jongeren kunnen afglijden. Ook jonge statushouders hebben het moeilijk om in Nederland bestaanszekerheid op te bouwen. Alle dak- en thuisloze jongeren - meer dan 12,5 duizend - zitten in een onrustige en stressvolle situatie³ en hebben problemen op meerdere gebieden.

Waar staan we voor

Samen met jongeren activeren wij overheden, politiek, organisaties en burgers om de situatie van dak- en thuisloze jongeren blijvend te verbeteren en jongerendakloosheid te voorkomen. Door onze jarenlange samenwerking met de jongeren en het werkveld, weten wij goed wat er leeft. Wij zijn luis in de pels, lobbyist, spreekbuis van, voor en met jongeren en het werkveld, aanjager en kennisdeler. Deze strategie heeft al tot veel resultaten⁴ geleid. Zo heeft SZN onder andere het landelijke Actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren, dat op 1 juli 2019 van start is gegaan, aangezwengeld⁵ en van inhoudelijk advies voorzien.

Intuitief weten we allemaal dat preventie van jongerendakloosheid een goed idee is. Toch is er in Nederland nog weinig gebeurd op dit vlak. Ook het Actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren is vooral gericht op het *oplossen van problemen*. Wij willen de komende jaren de landelijke focus ombuigen naar *preventie*. Daarvoor gaan we onze strategie doorzetten, aanscherpen en grijpen we het momentum van het actieprogramma aan om preventie hoog op de agenda te krijgen en ervoor zorgen dat er samenleving breed meer bewustwording groeit over

1 <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/34/aantal-daklozen-sinds-2009-meer-dan-verdubbeld>

2 Een belangrijke oorzaak van de toename die het CBS noemt, is de stijging van het aantal niet-Westerse jongeren die zonder hun ouders/familie zijn gevlucht. VWS heeft verder onderzoek aangekondigd naar de achterliggende oorzaken van deze stijging.

3 https://zwerfjongeren.nl/wp-content/uploads/2019/08/20190821_Factsheet-zwerfjongeren.pdf

4 <https://zwerfjongeren.nl/wie-zijn-wij/publicaties-links-downloads/>

5 <https://zwerfjongeren.nl/szn-zwengelt-actieprogramma-dak-en-thuisloze-jongeren-aan/>

de persoonlijke en economische gevolgen van jongerendakloosheid. Onder politici, beleidsmakers en ambtenaren tot professionals in het veld en het grote publiek.

We willen bereiken dat de samenleving anders gaat kijken naar de situatie van dak- en thuisloze jongeren; niet als ver-van-m'n-bed-probleem van moeilijke jongeren, maar als een te voorkomen en op te lossen vraagstuk van gewone jongeren in een ongewone situatie. Er eerder bij zijn en voorkomen van dakloosheid levert winst op voor iedereen.

Onze visie

In een welvarend land als Nederland is het een maatschappelijk probleem als jongeren (16 - 27 jaar) die het zonder steun van hun ouders moeten zien te redden, tussen wal en schip vallen. Het voorkomen van jongeren dak- en thuisloosheid heeft daarom onze prioriteit.

SZN gelooft erin dat iedereen - van ambtenaar en docent tot politicus en burger - in staat is te denken, spreken en handelen vanuit medemenselijkheid en kan bijdragen aan het voorkomen van jongerendakloosheid. Als we dak- en thuisloze jongeren benaderen als mens, hen serieus nemen en handelen vanuit vertrouwen, kunnen we met z'n allen werken aan een gezonde toekomst voor elke jongere.

Onze missie

Met onze aanpak willen we veranderingen in beleid en uitvoering teweegbrengen voor dak- en thuisloze jongeren van 16-27 jaar. Ook willen we bereiken dat de samenleving anders gaat kijken naar de situatie van dak- en thuisloze jongeren; niet als ver-van-m'n-bed-probleem van moeilijke jongeren, maar als een te voorkomen en op te lossen vraagstuk van gewone jongeren in een ongewone situatie die aan een zelfstandige toekomst willen werken.

Preventie staat voorop voor SZN. Preventie staat ook centraal in onze experimenten. Op korte termijn concentreren we ons op financiële bestaanszekerheid en wonen. Wij zien dit als de basis voor alle jongvolwassenen van 16 tot 27 jaar om hun toekomst vorm te kunnen geven en om dak- en thuisloosheid te voorkomen.

Wat doen wij

SZN wil aanjager zijn van preventie van dak- en thuisloosheid onder jongvolwassenen die geen eigen plek, thuis, vangnet en toekomst hebben. Dit doen we door strategisch een diverse groep van betrokkenen bijeen te brengen: veranderaars, voorlopers, opiniemakers, journalistiek/media, jongeren, designers, vrije en innovatieve denkers, onderzoekers, beslissers, beleidsmakers, politici, professionals. We creëren zo een 'ecosysteem' gericht op 'voorkomen is beter dan genezen'. Met deze groep betrokkenen ontwikkelen we ideeën voor preventie. We stomen die ideeën klaar en injecteren vervolgens nieuwe visies en oplossingsrichtingen bij het publiek, de politiek, beleidsmakers en de samenleving.

Wij regisseren, communiceren, beïnvloeden en stimuleren acties, zodat beleidsmakers, politici en mensen in het veld veranderingen kunnen bewerkstelligen. Zo stimuleren wij de ombuiging van een probleemgestuurd systeem naar een systeem dat uitgaat van de jongeren zelf en zich richt op wat zij nodig hebben om hun leven weer op orde te brengen.

Uitspraken tijdens de eerste WaardeCafé-expertsessie op 16 oktober 2019

'De verhalen spreken mensen aan op hun medemenselijkheid'

"Het helpt om je te identificeren met de jongere. Hoe laat je een grotere groep in aanraking komen met deze verhalen en ervaringen? Wie moeten worden uitgenodigd om bijvoorbeeld die tussenweggetjes, die sluiproutes te identificeren? Ik voel mij door het beluisteren van het verhaal een mens."

René van der Veer,
veranderkundige

Kortom wij:

- /// **Agenderen en lobbyen:** wij leggen vraagstukken en problemen bloot, kweken begrip door verhalen te vertellen, wij opiniëren, beïnvloeden en zetten ludieke acties in gang;
- /// **Versnellen vernieuwing:** wij experimenteren, delen oplossingen, kennis en expertise, en zetten actie-onderzoeken in gang;
- /// **Verbinden netwerken:** wij organiseren bijeenkomsten, zijn intermediair, versterken relaties en bouwen aan netwerken.

Met de jongeren en hun (sociaal) netwerk als uitgangspunt gaan wij, in verschillende rollen aan de slag. Wij doen verkennend veldonderzoek, brengen de probleemeigenaars bijeen, ontwikkelen in co-creatie experimenten en zetten ze in gang, duiden ze en communiceren over de opgedane ervaringen. Ook stimuleren we dat de beproefde praktijken gemeengoed worden⁶.

Onze algemene doelstellingen voor 2020 - 2023

- /// 1 **Preventie van jongerendakloosheid staat op de agenda's:** het voorkomen van jongerendakloosheid overheden is opgenomen in de agenda's en beleidsplannen van belangrijke politieke en bestuurlijke partijen. Zij zijn bovendien op de hoogte van de problemen van dak- en thuisloze jongeren en maatregelen hoe die te voorkomen.
- /// 2 **Een duurzame onderzoeksagenda gericht op preventie.** Onderzoekspartijen en andere betrokkenen zijn gezamenlijk aan de slag met een lange termijn onderzoeksagenda om jongerendakloosheid (preventie) te voorkomen, ze stemmen onderzoeken af, werken samen en delen hun resultaten.
- /// 3 **Stimuleren en aanjagen van financiële bestaanszekerheid.** We gaan breed het gesprek aan en delen onze inzichten met onvoorwaardelijke financiële bestaanszekerheid en werken vanuit vertrouwen. We delen concrete ervaringen van de jongeren. Met als doel dat meer gemeenten financiële bestaanszekerheid in hun beleid opnemen.
- /// 4 **Innovatieve oplossingsrichtingen voor voldoende inkomen en betaalbaar wonen.** SZN geeft richting en is mede-ontwikkelaar van innovatieve oplossingsrichtingen op het gebied van voldoende inkomen en betaalbaar wonen. Wij leveren o.a. input vanuit de kennis die we opdoen bij onder andere het WaardeCafé en de proef met de 'Bouwdepots', het Woonlab en onze onderzoeksagenda/platform. SZN deelt haar bevindingen en stimuleert belangrijke partijen en overheden om hiermee aan de slag te gaan.
- /// 5 **Er is een brede community en een actief en betrokken netwerk van dak- en thuisloze jongeren en ondersteuners.** Rondom de thema's preventie, 18-/18+, betaalbaar wonen en financiële bestaanszekerheid is er een netwerk gericht op uitwisseling van informatie en elkaar stimuleert om de situatie van dak- en thuisloze jongeren te verbeteren.
- /// 6 **Het brede publiek heeft kennis van dak- en thuisloze jongeren en hoe jongerendakloosheid te voorkomen.** Dankzij onze informatie, de verhalen van jongeren en beïnvloeding van de publieke opinie heeft het brede publiek meer inzicht in de achtergronden en oorzaken van het leven van dak- en thuisloze jongeren en wat zij nodig hebben om hun leven weer op te pakken. We wijzen erop dat we ook andere keuzes kunnen maken. Onze visie en oplossingsrichtingen zijn breed bekend in de samenleving.

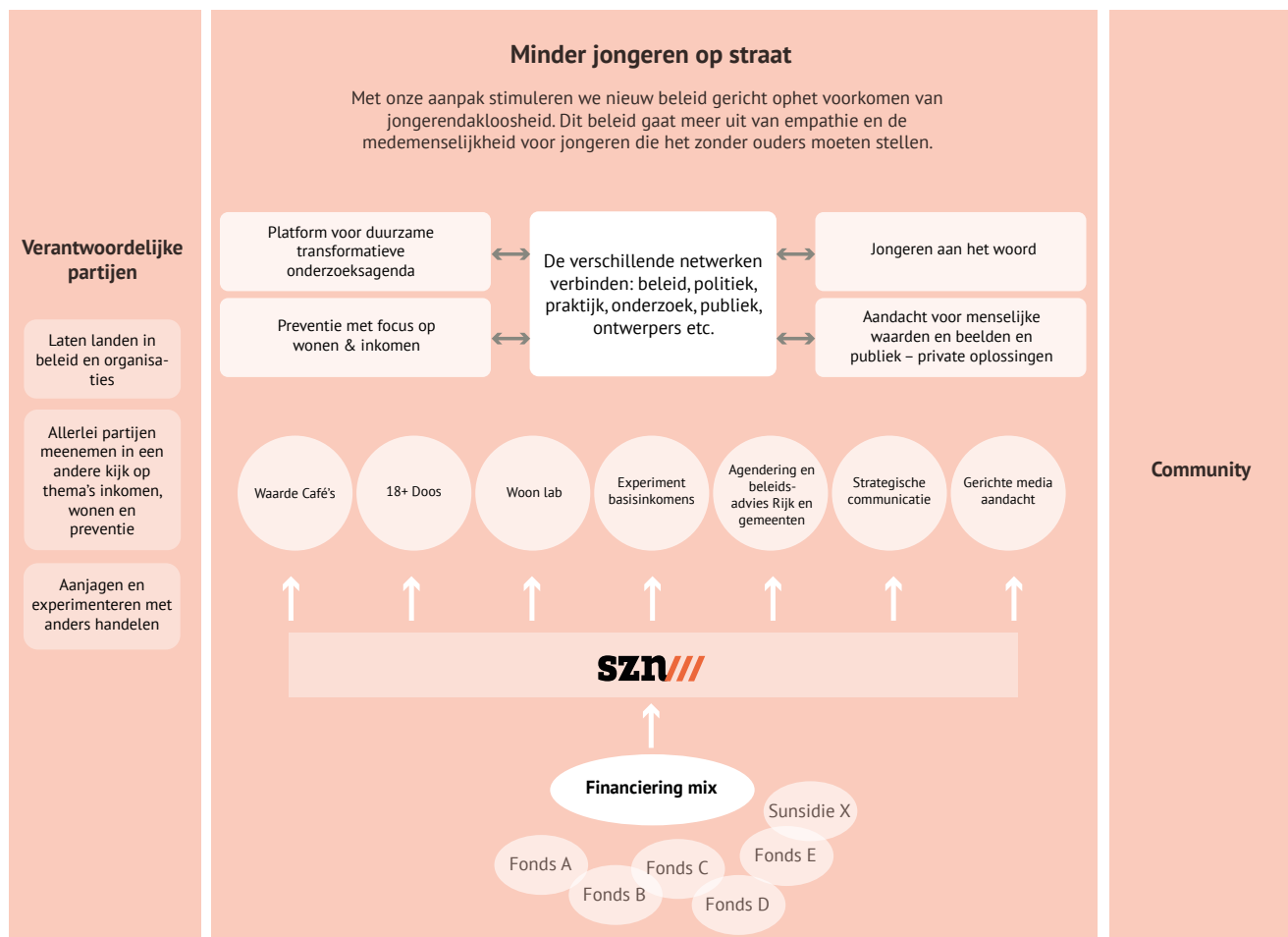
“Met de verhalen spreek je mensen aan op hun medemenselijkheid. Het gaat om het denken en handelen vanuit vertrouwen, in plaats van vanuit misbruik en wantrouwen.”

Professor Kees Dorst,
Faculty of Transdisciplinary
Innovation University of
Technology Sydney

⁶ Zie bijlage 1, voor meer informatie over hoe we te werk gaan.

Theory of Change Laat jongeren niet zwerven 2020-2023

Resultaten: hoe weten we in 2023 dat het is gelukt?

- /// 1 Preventie van jongerendakloosheid is in beweging gezet, er zijn effectieve interventies en beleid ontwikkeld, gericht op de uitvalmomenten in het leven van jongeren. Deze interventies worden ingezet in de praktijk.
- /// 2 Een groep onderzoekers en financiers voert een proactieve onderzoeksagenda uit, gericht op preventie.
- /// 3 De overheid draagt actief uit dat preventie van jongerendakloosheid - specifiek financiële bestaanszekerheid en wonen - prioriteit is in beleid (we kunnen dit aantonen in beleidsteksten).
- /// 4 De ministeries van VWS en SZW maken samen met gemeenten werk van financiële bestaanszekerheid van jongeren van 18-21 jaar die financieel niet op ouders kunnen terugvallen.
- /// 5 Er is in de samenleving meer kennis over, bewustwording van en erkenning en verantwoordelijkheid voor deze groep jongeren. Zo is er meer begrip voor jongeren van 18-21 jaar die het zonder (financiële) steun van ouders moeten doen. Dit blijkt onder meer uit deelname aan onze activiteiten zoals het WaardeCafé, het masterprogramma 'Starting a life, a home for the youth' en uitingen in de media over thema's die we aan onze activiteiten kunnen toeschrijven.

“Het sterke is dat dit verdergaat dan alleen deze groep jongeren. Het gaat om bredere systemen.”
Yu-lan Van Alphen,
Stichting Doen

/// 6 Er zijn innovatieve oplossingsrichtingen ontwikkeld op het gebied van betaalbaar wonen, waaronder een breder beeld van geschikte betaalbare woonruimte voor jongeren.

/// 7 Door onze experimenten zijn meerdere gemeenten aan de slag gegaan met het gedachtegoed van de 18+doos, experimenten met voldoende inkomen en alternatieve woonvormen voor jongeren.

“Het systeem werkt op zich goed, want het maakt geen onderscheid in mensen. Maar het biedt geen ruimte voor maatwerk. Een gemeentelijk loket, bijvoorbeeld Werk & Inkomen, handelt vanuit tegenstrijdige belangen: we zijn ervoor de burger en tegelijk sturen we ze weg om vier weken naar werk te zoeken - om maar zo min mogelijk uitkeringen te hoeven verstrekken. Maar moeten we het hele systeem daarom veranderen? Of moeten we op zoek naar een andere oplossing?”

André Vos,
ambtenaar gemeente Den Haag,
projectleider Actieprogramma
Dak- en Thuisloze Jongeren

/// 8 Doordat we professionals - van docent tot welzijnswerker en van (gemeente)ambtenaar tot hulpverlener- uit hun vaste kaders halen van wet- en regelgeving, komt er meer oog voor 'doen wat nodig is'. Professionals zien meer ruimte om te werken vanuit de menselijke maat en nemen hun verantwoordelijkheid voor wonen en de financiële bestaanszekerheid van dak- en thuisloze en kwetsbare jongeren.

Hella Masuger
/// 06 44490221
h.masuger@zwerfjongeren.nl

Marleen van der Kolk
/// 06 30720138
m.kolk@zwerfjongeren.nl

BIJLAGE: onze aanpak

Met en voor de jongeren jagen wij vanuit verschillende invalshoeken veranderingen aan:

/// 1 Transitie management (veranderingen in de systeemwereld);

/// 2 Design Thinking (ontwerpend komen tot veranderingen die beginnen bij de leefwereld: dak- en thuisloze jongeren).

Bij beide invalshoeken is sensemaking⁷ een belangrijk onderdeel. Met verhalen proberen we mensen te raken en te laten zien dat dak- en thuisloze jongeren mensen zijn zoals jij, ik, onze kinderen en buurkinderen

Transitiemanagement

Om het probleemgestuurde systeem om te buigen naar een systeem dat uitgaat van een menselijker systeem, die aansluit bij de leefwereld van dak- en thuisloze jongeren en preventie centraal stelt, is transitie management nodig. Wij werken daarom sinds 2013 samen met DRIFT⁸, instituut voor onderzoek en advies op het gebied van duurzaamheidstransities. Transitie management plaatst het vraagstuk van jongerendakloosheid in een breder, historisch perspectief en biedt een scherpe analyse van wat er structureel moet veranderen. Dit leverde eerder onder andere de rapporten⁹ 'Dwalen op straat en in het systeem', 'De basis op orde' en 'Van kostenpost naar investering' op. Transitie management werkt volgens het cyclische proces van probleemstructurering, visieontwikkeling, coalities bouwen, experimenteren en monitoren. Ook de komende jaren is transitie management de basis voor onze aanpak, met DRIFT als krachtige partner van SZN.

Design Thinking

Om het transitieproces naar de leefwereld van dak- en thuisloze jongeren te ondersteunen en vorm te geven in de dagelijkse praktijk, versterken we onze aanpak met experimenten vanuit Design Thinking. Deze beginnen altijd samen met en vanuit de leefwereld van jongeren. Dat sluit naadloos aan op onze visie dat het voorkomen van jongerendakloosheid begint bij redeneren vanuit hun leefwereld. We werken hiervoor samen met social designers en ontwerpers. Met hun hulp en frisse blik nodigen we mensen uit op een andere manier te kijken naar jongerendakloosheid (met name op het gebied van wonen en inkomen) en preventie. Zo werken we in het WaardeCafé¹⁰ met social designer Manon van Hoeckel¹¹. Zij heeft samen met dak- en thuisloze jongeren rondom het thema inkomen verhalen en een gesprekstool ontwikkeld, waarmee ze dit (voor de meeste mensen) ver-van m'n-bed-thema tot een tastbare ervaring maakt. Oordelen en overtuigingen worden zolang mogelijk uitgesteld. Zo kunnen bezoekers en genodigden zelf hun mening vormen, in plaats van dat ze die slechts baseren op nieuwsberichten of social media. Voor SZN is het WaardeCafé een effectief lobbyinstrument. We gaan hiermee de dialoog aan met verschillende partijen en groepen mensen. Gezamenlijk komen we tot nieuwe beelden, waarden, zienswijzen met als doel structurele oplossingen.

7 Sensemaking, Karl E. Weick, http://www.decaluwe.nl/articles/LosjesGekoppeldeSystemen_DeCanonVanHetLeren.pdf

8 <https://drift.eur.nl>

9 Alle rapporten zijn terug te vinden via deze link: <https://zwerfjongeren.nl/wie-zijn-wij/publicaties-links-downloads/>

10 <https://zwerfjongeren.nl/wat-doen-wij/bewustwording/waardecafe-opent-nieuwe-inzichten/>

11 <http://www.manonvanhoeckel.com>

Sensemaking

Sensemaking¹², begrip kweken door verhalen te vertellen, is een belangrijk onderdeel in onze aanpak. Hiermee kunnen we ervaringen duiden en ordening aanbrengen. Van daaruit kunnen we bepalen waar we voor staan en welke kant we op willen; als individu, als organisatie en als maatschappij. Sensemaking helpt betekenis te geven aan bijvoorbeeld wonen voor jongeren, inkomen of preventie. Deze aanpak past bij uitstek bij SZN; hij helpt mensen te leren kijken naar hun eigen gedrag in het dagelijks leven en hoe we elkaar gevangenhouden in patronen en systemen.

Sensemaking onderscheidt grofweg drie fasen (deze beslaan geen eenduidige tijdsperiode maar geven een moment in een ontwikkelproces aan):

- /// 1 Herontwerpen. In de eerste fase onderzoeken we verschillende betekenissen die mensen aan een thema toekennen. We blikken terug op wat er is gedaan en bekijken hoe dat uitwerkt in het heden. We kijken naar aspecten zoals belevingen, meningen, ervaringen en inzichten. Niet de waarheid zoeken staat centraal, maar gedeelde betekenis vinden. Doel is gezamenlijk grip krijgen op bijvoorbeeld wonen, inkomen of preventie.
- /// 2 Filteren en uitproberen. We filteren gedeelde waarden en beelden, en proberen uit welke werken. De waarden en beelden brengen we over aan stakeholders, zodat zij vanuit de gedeelde waarden en beelden gaan communiceren en werken.
- /// 3 Opschalen. We dragen oplossingen aan waar wij, stakeholders of samenwerkingspartners mee aan de slag kunnen.